

Negacija

# Zajednica, ne nacija!

Platforma radikalne antinacionalističke tendencije

SENKA

SENKA

Zajednica, ne nacija!  
Platforma radikalne antinacionalističke tendencije  
2024

Tekst je objavljen kao buklet u junu 2024. Izvor:  
<https://zajednicanenacija.blackblogs.org>

**negacija.anarhija.net**

2024

U Srbiji nacionalistička ideologija ne dominira samo u mejnstrim politici i u svakodnevnom životu, već sve više i među samozvanim „komunistima“ i „anarhistima“.

Zgađeni nad ovako bednim stanjem stvari, odlučili smo da napišemo ovaj tekst i iskoristimo ga kao platformu za formulisanje nove radikalne antinacionalističke tendencije čije postojanje smatramo neophodnim.

Ovakva tendencija mora dati odgovor kako na mane liberalnog antinacionalizma koji nikada ne može zahvatiti problem u korenu, jer ostaje slep za uzroke svih društvenih jada (pa i nacionalizma), tako i odbaciti cinizam i oportunizam levičarskog nacionalizma (od staljinizma i socijaldemokratije, preko „anarho-staljinizma“, do „četno-levice“, i nazad).

Dugoročno, težimo oblikovanju antinacionalističke tendencije koja će imati mnoge pojave oblike, ali istu suštinu: radikalno odbijanje otuđujućeg nacionalnog fenomena u njegovoj celokupnosti, od svakodnevnog života do spektakularnog nivoa.<sup>1</sup>

### **Zašto antinacionalizam?**

Postoje različite strategije dominacije kojima se vladajuće klase služe kako bi stanovništvo održale u potčinjenom položaju. Te strategije dominacije često zahvataju i u najintimnije sfere naše egzistencije. Nacionalni identitet je upravo takvo oružje u rukama kapitala/države koje služi fiktivnom ujedinjenju stanovništva. To fiktivno ujedinjenje sprovodi se kako bi se stanovništvom moglo lakše upravljati.

Pri tome, nacionalizam može imati kako leve i desne, tako i liberalne i fašistoidne oblike.<sup>2</sup>

Osvrnimo se prvo na levo-desnu dihotomiju:

Desna strategija dominacije nacionalni identitet koristi tako što se njime obraća tobože prirodnim karakteristikama i zamišljenim viševjekovnim istorijskim kontinuitetima. Bajkovitost tih fikcija primamljiva je zato što daje jednostavna objašnjenja i grandiozna obećanja.

---

<sup>1</sup> “U društvima u kojima preovlađuju moderni uslovi proizvodnje, život je predstavljen kao ogromna akumulacija prizora. Sve što je nekada bilo neposredno doživljavano, udaljeno je u predstavu. (...) Spektakl nije samo skup slika; to je društveni odnos između ljudi posredovan slikama.” – Gi Debor, *Društvo spektakla*, teze 1 i 4. <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/guy-debord-drustvo-spektakla-sr>

<sup>2</sup> Ovde govorimo o dve konceptualno odvojene ideološke dihotomije (levi vs desni nacionalizam; liberalni vs fašistoidni). U stvarnosti javni oblici nacionalizma uvek predstavljaju neku mešavinu ovako apstraktno razdvojenih opcija. Npr. nacionalizam Miloševićevog režima bi se mogao okarakterisati i kao levi (antiimperijalizam) i kao fašistoidni (etničko utemeljenje, etničko čišćenje, genocid) itd.

Taj socijalistički program pozivao je na stvaranje Balkanske federacije, ali ne kao federacije nacija i država, već kao federacije revolucionarnih proletera odlučnih da svet oslobode bede kapitalizma i države.

To su istorijske težnje koje želimo da afirmišemo, preobrazimo, nadiđemo i ostvarimo.

Mi smo federacija očaja preobraženog u ljubav i bes. Balkanska federacije bez država i nacija.

#### **Beleške:**

S druge strane, levičari često govore o radničkoj klasi kao o homogenoj društvenoj skupini, pridavajući joj jednako apstraktne i fiktivne karakteristike poput onih koje se pridaju naciji. Stoga ne čudi što postoji i tendencija eksplicitnog poistovećivanja „radničke klase“ sa „narodom“, što je opet samo levičarski način da se afirmiše ideja nacije.

Druga dihotomija (fašistoidni vs. liberalni nacionalizam) u Srbiji se manifestuje pre svega u podeli na tzv. „prvu“ i „drugu“ Srbiju. Ova podela nam otkriva još jednu ideološku konstrukciju, onu koja nacionalizmu suprotstavlja ideal građanske države. Ali ovde se radi samo o drugačijem ideološkom utemeljenju nacionalne države. Dok su fašistoidni nacionalisti, kao zagovornici mita o „krvi i tlu“, propagatori etničkog utemeljenja nacije, liberalni „građanistički“ nacionalisti zagovaraju mit o „pravnoj državi“, te naciju žele da utemelje na statusu građanina moderne nacionalne države, sa svim njenim totalitarnim karakteristikama, a u kontekstu dominacije tržišta nad svim drugim oblicima društvenosti.<sup>3</sup>

Ni jedan od ovih modela ne dovodi u pitanje nacionalnu državu, naciju, niti kapitalizam. Drugim rečima, ne nudi nikakvo rešenje za atomizovano stanje u kom se nalazimo, potpuno nezaštićeni od dominacije države, nacije i kapitala. Menadžeri ovih naših oštećenih života<sup>4</sup> mogu se regrutovati i sa desna i sa leva, i iz fašistoidnih i iz građanističkih krugova.

Ove strategije dominacije, leve i desne, fašistoidne i liberalne, nisu ni jasno istorijske razdeljene, a konkretne političke strategije uvek su bile fluidne i izmešane (levi elementi nacionalizma i fašizma; levica koja kontinuirano apeluje na narod, koji je u suštini nacija; strukturalno učvršćivanje nacionalizma u jugoslovenskom sistemu; liberalno posezanje za fašističkim rešenjima u trenucima krize itd). Ova nemogućnost jasnog razdeljivanja utemeljena je u tome što sve strategije dominacije dele isti cilj

<sup>3</sup> Ovde možemo skrenuti pažnju i na neraskidivu vezu liberalizma i nacionalizma u istoriji Srbije. Političar Jovan Ristić (1831-1899) istovremeno je bio vođa i osnivač Liberalne stranke i jedan od najistaknutijih formulatora srpskog nacionalističkog programa 19. veka. Ristića u svoj panteon uključuju kako ideolozi liberalizma poput Latinke Perović, tako i nacionalistički intelektualci poput Mila Lompara, koji pišući o Ristiću zaključuje da „postoji dugotrajno, iako često poricano, savezništvo između liberalnih i nacionalnih ideja“.

<sup>4</sup> „Svedena i degradirana suština žilavo se opire magiji koja hoće da je pretvori u fasadu... Samo kroz suprotstavljanje proizvodnji, kao bića koja još uvek nisu sasvim obuhvaćena tim poretkom, ljudi mogu doći do nekih *humanijih* odnosa. Kada se čak i privid života, koji sama sfera potrošnje brani iz tako loših razloga, potpuno izbriše, to će značiti pobjedu čudovišnog apsoluta proizvodnje. (...) Pogrešan život se ne može živeti ispravno.“ – Teodor Adorno, *Minima Moralia*, Posveta i teza 18. <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/theodor-adorno-minima-moralia>

i temelje se na istim institucijama. I „građanin“ i „Srbin“ postaje se rođenjem, koje je u nacionalnoj državi istovetno sa kooptiranjem u (građanski ili etnički utemeljenu) naciju.

Proces koji je trenutno u toku u Evropi, koga sprovode aktuelne vladajuće klase, jeste generalizovanje fašistoidne strategije. Tako se etnički utemeljeni nacionalizam normalizuje i u levim i u liberalnim politikama. Iako nikada nismo verovali državi i liberalnim idejama ljudskih prava, generalizacija šovinističkih stavova vraća nas nazad po pitanju izboretnih sloboda i otežava buduće borbe, posebno po pitanju rasijalizovanih manjina, te normalizuje militarizaciju društva.

U kapitalizmu smo tlačeni putem nadničnog rada, a nacionalizam nam taj rad predstavlja kao napor izgradnje i napretka nacije, od kog će profitirati sve klase jer su sve one deo jedinstvenog naroda. Rad je mučan, a kad imamo neko ideološko konstruisano proročanstvo koje nas vodi, potčinjavanje je efikasnije.

Nacionalizam nas uči da naša sloboda uvek implicira neslobodu nekog drugog. Štaviše, stvaranje modernih nacionalnih država uvek je zahtevalo stvaranje homogenih i poslušnih populacija. Sredstva homogenizacije su se u svakom slučaju stvaranja nacionalnih država kretala od nametanja jezika i jednoobrazne kulture kreirane od strane buržoaskih intelektualaca i ideologa nacije, preko biološkog upravljanja stanovništvom, do etničkih čišćenja i genocida, a sve putem institucija za totalnu kontrolu građana (bolnice, škole, zatvori, vojska, policija).<sup>5</sup>

“Narod” nam se nekad predstavlja kao spontana zajednica kulturno istovetnih ljudi, ponekad u kontrastu sa nacijom koja se definiše isključivo u političkim terminima. Međutim, sve karakteristike tzv. srpskog naroda (uzmimo sada taj primer) definisane su u nasilnom procesu stvaranja srp-

<sup>5</sup> U nabranju baš ovih specifičnih institucija oslanjamo se na perspektivu autonomističkih feministkinja iz Italije 70ih godina. Objašnjavajući njihove zaključke, Silvija Federiči ističe značaj operaističkog pojma „društvene fabrike“ predloženog od strane Maria Trontija, ali napominje: „Tronti je ovde mislio na sve veću reorganizaciju *teritorije* kao društvenog prostora strukturisanog u skladu s potrebama fabričke proizvodnje i akumulacije kapitala. Ali, za nas je odmah bilo jasno da je kružni tok kapitalističke proizvodnje, i *društvene fabrike* koju on stvara, započet i centriran iznad svega u kuhinji, spavaćoj sobi, domu – u meri u kojoj su ovo bili centri za proizvodnju radne snage – i odatle se pomerao u fabriku, prolazeći kroz školu, kancelariju, laboratoriju. Ukratko, mi nismo pasivno primale lekcije pokreta koje sam spomenula, već smo ih izokretale na glavu, razotkrivale njihova ograničenja, koristile njihove teorijske cigle da izgradimo novi tip političkog subjektiviteta i strategije”. Prema ovim autorkama, država je prvenstveno inkarnirana u onim institucijama koje moraju organizovati, kontrolisati i garantovati reprodukciju radne snage.

tor, ali ne i život. To je očekivan poredak stvari, jer u ovakom sistemu nemamo kontrolu ni nad sopstvenim životom.

Nasuprot ovome, stoji ono čemu težimo, Zajednica – odnos solidarnosti, uzajamne pomoći i pripadanja za kojim svi čeznemo. To je stanje totalne samouprave, autentičnog zajedništva kog čine autentične i samoodređene individue. Nacionalizam, i sama ideja nacije, jedan je od glavnih neprijatelja Zajednice zato što na naše stvarne potrebe daje lažni odgovor.<sup>17</sup> Nacija je lažna zajednica, to je simulacija, spektakularni odgovor na našu duboku čežnju.

Dosadašnju istoriju anarhističkih i komunističkih pokušaja (ovde ne mislimo na državno-kapitalističke i nacionalističke projekte koji su sebe lažno nazivali komunističkim) možemo shvatiti kao anticipacije i obrise pokreta ka totalnoj samoupravi. Samouprava je Esencija Našeg Komunizma/Anarhije.<sup>18</sup>

Dok se borimo protiv utvare nacije, stvaramo odnose koji su obrisali zajednice kojoj težimo. Svaka autentična veza između ljudi, svako drugarstvo koje stvaramo, naše je oružje protiv otuđenja, atomizacije, kapitalizma, države, patrijarhata i nacije – tog živog mrtvaca, lažnog mesije umirućeg sistema.

Od trenutka kada je na Balkanu protiv nas uveden nacionalizam, bilo je onih koji su mu se suprotstavljali i protiv njega se borili. Prvi socijalistički program napisan na našem jeziku (1872), eksplicitno je pozivao na uništenje svih država na Balkanu. Ne samo imperijalnih sila kao što su bile Austro-Ugarska ili Turska, već i novonastalih slobodnih i anti-imperijalističkih država poput Srbije, čiji su nacionalisti u to vreme već radili na formulisanju svojih genocidnih programa.

<sup>17</sup> „Potomci onih koji su preživeli ovu klanicu, bili su srećni ako bi im uspelo da sačuvaju makar senku svoje tradicionalne kulture. Ali, mnogima nije ostala čak ni senka; bili su potpuno ispražnjeni. Sada im je ostalo samo da idu na posao i tako samo dalje jačaju mehanizam koji je uništio kulturu njihovih predaka. (...) Upravo među takvim ljudima, koji su izgubili svoje korene, koji sanjaju o mestu menadžera supermarketa ili šefa policije, pokreti za nacionalno oslobođenje puštaju svoje korenje; to su mesta gde se formiraju buduće vođe i njihovi najverniji sledbenici. Nacionalizam nastavlja da privlači te ispražnjene ljude, jer im sve druge opcije deluju još neubedljivije.“ – Fredi Perlman, *Stalna privlačnost nacionalizma*, 3. deo. <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/fredy-perlman-stalna-privlacnost-nacionalizma>

<sup>18</sup> U senci istorije leže džepovi slobode koji su putokazi za našu maštu i orijentaciju ka ostvarenju zajednice.

bila kontrolu nad tom teritorijom 1999. godine usred krvavog pokušaja realizacije genocida nad albanskim stanovništvom.<sup>1516</sup>

Ali to nije bio kraj ideologije tzv. kosovskog zaveta. Isto pitanje i dalje je u centru mejnstrim politike u Srbiji i u onome što se u kapitalističkom sistemu naziva društvom. Ono i dalje determiniše ko je prijatelj, a ko neprijatelj, ko dobar Srbin, a ko izdajnik. Upravo to demaskira tu ideologiju kao oružje naših neprijatelja, kao instrument našeg tlačenja. I jasno ukazuje na genocidni potencijal nacionalističke ideologije koji opstaje i u mirnodopskim uslovima.

### **Zajednica, ne nacija: Samouprava je Esencija Našeg Komunizma/Anarhije**

Težimo ostvarenju uslova potrebnih za potpuno samoodređen život – to zahteva revolucionarno prevazilaženje bednog stanja u kojem moramo rintati i boriti se za osnovne životne uslove kao nekakve privilegije. U tom bednom stanju u kom se naš život u kapitalizmu nalazi, drugi ljudi su u najgorem slučaju viđeni kao konkurencija ili neprijatelji, a u najboljem kao drugo, kao otuđene i atomizovane individue, koje sa nama dele pros-

<sup>15</sup> Fond za humanitarno pravo je objavio opsežan izveštaj o broju žrtava rata 1999. godine (država Srbija te brojeve nikada nije zvanično objavila, a ovaj izveštaj FHP nije demantovala). Po ovom izveštaju od strane NATO-a ubijeno je 754 osobe. Od toga 454 civila i 300 pripadnika oružanih snaga. Među civilima je 207 srpske i crnogorske nacionalnosti, 219 civila Albanaca, 14 Romske civila i 14 drugih nacionalnosti. Ukupno je stradalo 274 pripadnika VJ/MUP, i 26 pripadnika Oslobođilačke vojske Kosova (OVK). Od ukupnog broja na teritoriji Srbije stradalo je 260 ljudi, u Crnoj Gori 10, a 484 na Kosovu. Prema podacima FHP i FHP Kosovo, u periodu od 20. marta do 14. juna 1999. godine, srpske snage su pod parolom „odbrana srpske teritorije od NATO agresije i šiptarskih terorista“ ubile 6.901 Albanaca koji nisu učestvovali u neprijateljstvima. U istom periodu, pripadnici OVK su ubili 328 srpskih civila i 136 Roma i drugih nealbanačkih koji nisu učestvovali u oružanom sukobu. U sukobima između VJ/MUP-a i OVK poginulo je 1.204 pripadnika OVK i 559 pripadnika VJ i MUP-a Srbije. U periodu NATO napada, jedinice VJ i MUP-a Srbije samo u opštini Đakovica ubile su 909 albanskih civila, u opštini Orahovac 577, u Mitrovici 362, Vučitrnu 389, Peći 496, Glogovcu 640, Prištini 413, Prizrenu 414, Suvoj Reci 351, itd. Samo u jednom danu, 27. aprila 1999. godine, srpske snage su u selu Meja ubile 349 albanskih seljaka čija su tela, u najvećem broju, nađena u masovnim grobnicama na policijskom poligonu u Batajnici kod Beograda. Više od 260 seljaka koji su se skrivali u šumama Šutice, Vrbovca i Čikatova, ubijeno je tokom „pretresa terena“ 30. aprila i 1. maja 1999. godine, koji su izvršili pripadnici 37. mbr VJ. U istom periodu, pripadnici OVK u Suvoj Reci ubili su 32 srpska civila, u Đakovici 25, u Prištini 22, u Orahovcu 4, u Gnjilanu 5 – ukupno 328 civila srpske nacionalnosti i 136 civila Roma. Izvor: <http://www.hlc-rdc.org/?p=34890>

<sup>16</sup> Više o istoriji okupacije Kosova : Damjan Pavlica, *Savremena istorija Kosova* <https://antipolitika.noblogs.org/post/2020/08/01/savremena-istorija-kosova/>

ske nacije. Stoga, ako se i može napraviti nategnuta konceptualna razlika između naroda i nacije, suštinski ipak govorimo o istom fenomenu u kojem se rezultati nasilnog procesa homogenizacije, krajnje apstraktni po svojoj prirodi, sada predstavljaju kao spontane i prirodne “etničke” karakteristike. Ali jasno je da je pripadnost narodu i dalje determinisana ili postojećim državnim granicama, ili poželjnim granicama koje su određene osvajačkim nacionalističkim programima. Bunjevci u Hrvatskoj se smatraju Hrvatima, a u Bačkoj se neki od njih smatraju zasebnim narodom. Tu vidimo da državna granica, odnosno dominacija hrvatskog, to jest, srpskog nacionalizma, presudno utiče na to da li će se neka skupina smatrati delom naroda ili ne, a ne tzv. etničke karakteristike (dijalekt, običaji, nošnja itd). Isto tako, u Hrvatskoj se ne govori o postojanju ličkog naroda, ili timočkog u Srbiji, iako ove regije imaju stanovništvo koje deli neke od ovih etničkih karakteristika koje ih čine specifičnim u odnosu na ostatak stanovništva:

“*Mi* navodno živimo na istoj zemlji (bila ona široka tisuće kilometara), *mi* govorimo istim jezikom (oni koji su došli nedavno se rijetko uzimaju u obzir) *mi* živimo prema istim zakonima... Da bude jasno: nije li jedinstvo ovoga izuzetnog Naroda jednostavno sagrađeno na njegovim nacionalnim granicama? Jer ako pogledamo dovoljno dobro i ako slušamo njegove glasnogovornike, zaista postoje geografska ograničenja koja definiraju naš Narod – naše radništvo i naše siromahe! Ponekad je dovoljno odšetati nekoliko metara da postaneš tuđi radnik, tuđi siromah. (...) Narod, sam po sebi, nije ništa. Ne razmišlja. Ne djeluje. Da budemo potpuno iskrene, narod i ne postoji. Kao svaki fenomen jedinstva, narod je samo nit koja nas vezuje uz naše sužanjstvo. To što jest ili nije narod, u potpunosti određuju oni koji drže njegove uzde.”<sup>6</sup>

Iz svega navedenog jasno proizilazi zašto smatramo da se nacionalizmu moramo suprotstaviti i kada nam se prikazuje u svojim navodno najbenignijim, levičarskim ili građanističkim oblicima.

Za nas naša egzistencija zavisi od nas samih i naših drugarica i drugova s kojima se slobodno odlučujemo udružiti. Nametnuti ideološki narativi i identiteti nam nisu potrebni, jer intervenišemo u date okolnosti sopstvenim snagama. Te okolnosti razumevamo pomoću kolektivne inteligencije u kojoj sudelujemo neposredno, bez predstavnika.

<sup>6</sup> De Passage, *Trebamo li pripadati narodu?* <https://zajednicanenacija.blackblogs.org/2023/12/15/trebamo-li-pripadati-narodu/>

### Koja je veza patrijarhata i nacije ?

Ženama je u ovakvom sistemu dodeljena ključna uloga reprodukcije radništva i topovskog mesa. Stoga je neophodna kontrola svih ljudi kojima je dodeljena uloga žena kao reproduktivnih radnica, i to pomoću patrijarhalnih vrednosti i nasilja.

Potpuno moderna institucija nuklearne porodice proglašava se za osnovnu ćeliju nacije (od „pamtiveka“ , to jest, od ideološki konstruisane prošlosti nacije), a ženama se dodeljuje uloga stuba ove kapitalističke institucije za reprodukciju radnika. Koliko će biti „dobra žena“ zavisi od toga koliko će se duboko identifikovati sa dodeljenim radnim zadacima, koje dominantne ideologije izjednačavaju sa samom njenom „prirodom“.

Nasilje protiv žena ima disciplinujuću ulogu kada su u pitanju ovakvi radni zadaci. Nasilje na ulici žene uteruje i zatvara u sferu privatnosti, to jest u lažnu „sigurnost doma“ – koji je istovremeno i njeno radno mesto. A nasilje u domu razbija otpor žena u toj sferi. Mužu je tako dodeljena uloga šefa i pandura, sve u skladu sa srpskom nacionalističkom parolom „bog-kralj-domaćin“ , koja veoma jasno oslikava hijerarhiju dodeljenih uloga u sistemu reprodukcije nacije. Ako uzmemo u obzir visoku učestalost femicida u Srbiji, i način na koji se država odnosi prema ubicama, možemo reći da država delegira svoju represivnu funkciju na muškarce, odnosno daje im slobodne ruke da u ime nacije vrše porodično nasilje.

Naime, nacija i država nisu utelovljene samo u represivnim institucijama poput vojske i policije, već i u institucijama za reprodukciju stanovništva i nacije, poput porodilišta i škola, a pre svega samih heteroseksualnih domaćinstava centriranih oko privatnog vlasništva, biološkog roditeljstva i reproduktivnog rada koji je naturalizovan kao ženski.

Sa druge strane, kvir osobe, kao i sve neposlušne žene (one koje odbijaju „svoju“ ideološki konstruisanu „žensku prirodu“) predstavljaju problem za ovakvo društvo zato što subvertiraju ideju da je glavna svrha ljudi da reprodukuju sebe i naciju.

Postojanje kvir osoba implicira da su ljudska bića sama po sebi vredna. Nacionalna patrijarhalna ideologija takvu perspektivu ne sme dozvoliti – po njoj pojedinac sam po sebi ne vredi ništa, već je vredna samo nacija kojoj pojedinac mora služiti i o kojoj navodno zavisi njegov opstanak. Zato homofobija i transfobija nisu slučajne pojave, već disciplinujući elementi sistema koji nas opominju na radne uloge koje su rodno određene. Ukoliko se rodno-radna hijerarhija dovede u pitanje, kroz odbijanje sistema patrijarhalne rodne binarnosti, ceo sistem odnosa na kojima počiva patri-

godine, to je za Srbiju i srpske nacionaliste bila isključivo okupirana teritorija, a njeno albansko stanovništvo problem koji se morao rešiti sredstvima u rasponu od represivnih do genocidnih.<sup>14</sup> Srbija je upravo i izgu-

---

u službi izgradnje nacije te od tada funkcioniše kao glavna mitološka okosnica nacionalističkih težnji. Zato se u ovom tekstu ne bavimo „viševekovnom istorijom“ odnosa Srbije i Kosova – sama takva postavka problema predstavlja nacionalističko falsifikovanje prošlosti i projektovanje devetnaestoveknh političkih ideja u srednjovekovnu prošlost u kojoj nije ni postojao koncept nacije. Više o konceptu „zlatnog doba“: Entoni Smit, *Zlatno doba*, <https://www.fabrikaknjiga.co.rs/rec/56/93.pdf>

<sup>14</sup> „O tom prodiranju Arbanasa na istok u nas se mnogo pisalo, jer se jako ticalo srpskoga naselja u severozapadnim oblastima Turske. To je i danas glavno sredstvo kojim šovinistička štampa izaziva kod srpskoga naroda mržnju prema „divljim“ Arnautima, prikrijujući kao guja nokte divljaštva koja je srpska vojska prema njima počinila. Koliko je samo suza proliveno što je istorisko Kosovo preplavljeno Arnautima! (...) Vatre zapaljenih sela bile su jedini signal kojim su pojedine kolone srpske vojske javljale jedna drugoj dokle su stigle. A arnautsko stanovništvo – ukoliko nije poubijano i koje je moglo bežati – gurali smo pred sobom i nagnali ga da nam, kao očajnik koji gleda kako mu kuća gori, dade upornog otpora na Bujanovcu, a potom da se uz tursku vojsku na Kumanovu lavovski bori. Ovu varvarsku politiku srpske vlade i Vrhovne komande platio je srpski narod životima mnogih svojih vojnika. Sa padom Kumanova slegao se u Skoplje ceo onaj svet arnautskoga stanovništva koje je srpska vojska, nadirući sa severa, gurala pred sobom i koje je tu, tražeći utočišta, velikim delom našlo – smrt. (...) Pošto su ratne operacije prestale, moglo je izgledati da će se stati i sa tamanjenjem arnautskoga stanovništva. Onaj arnautski pojas što je opasivao staru srpsku granicu od Mitrovice do prema Vranju već je bio sličan, pri čemu se naročito istakao jedan čovek koji sedi kao poslanik u Narodnoj skupštini! Na Kosovu je zavladala grobna tišina, samo ovde-onda pukne po koja osvetnička puška koje su, po priznanju koje mi je jednom prilikom učinio jedan od najviđenijih okrutnih načelnika u novim krajevima, izazvane »netaktičnim« držanjem naših organa vlasti. “ Dimitrije Tucović, *Srbija i Arbanija* (1914). <https://www.rwfund.org/wp-content/uploads/2014/09/Dimitrije-Tucovic-Srbija-i-Arbanija-Jedan-prilog-kritici-zavojeva%C4%8Dke-politike-srpske-bur%C5%BEoazije.pdf>

Dok su vladajuće klase Srbije i Hrvatske koordinisano upravljale procesom tranzicije iz perioda tzv. državnog kapitalizma SFRJ (koji je i sam prolazio kroz mnoge liberalne i tržišne reforme) u novi sistem tržišnog ekstremizma, proletarijat je drastično osiromašio, a i sam život siromašnih postao je veoma jeftin – svedeni su na puka tela koja lako mogu biti žrtvovana u ratu čiji je jedini cilj bogaćenje vladajućih klasa.

Ratovi koje nacionalisti danas nazivaju otadžbinskim ili domovinskim, najbolje bi bili označeni kao pljačkaški – bio je to brutalni napad na siromašne, zarad efikasne ekstrakcije bogatstva i njene koncentracije u upravljačkim strukturama.

Ipak, ne treba zaboraviti da se nacionalizam nije iznenada pojavio sa početkom rata. Nacionalizam je formulisan i reprodukovao kao sastavni deo i prethodnog političko-ekonomskog sistema SFRJ. I tada su republike bile formirane kao nacionalne države, sve sa konstitutivnim narodima i nacionalnim “komunističkim” partijama.<sup>12</sup>

Tokom 90ih taj je nacionalizam promenio formu i intenzitet u izmenjenim istorijskim uslovima u kojima su se potrebe vladajućih klasa promenile. Ali nacionalizam je uvek imao svoj brutalni i genocidni potencijal. Dok god je nacionalna ideologija na snazi, potencijal za genocid postoji. Zbog toga moramo odbaciti nacionalnu ideologiju kao takvu, bilo da nam se prikazuje u svom desnom ili levom obliku.

Mi živimo u tzv. Srbiji u kojoj je daleko najdominantniji nacionalizam srpski. Stoga tu specifičnu formu nacionalizma shvatamo kao onu koja najviše ugrožava naše interese i naše napore ka oslobođenju od izrabljivanja i tlačenja. Odbacujemo nacionalizam kao takav, a specifično smo fokusirani na onu njegovu formu kojoj smo najviše izloženi, i koja direktno nastoji da nas apsorbuje u sebe od trenutka našeg rođenja.

Trenutno najizrazitija forma te ideologije jeste ona koja govori o takozvanom kosovskom zavetu.<sup>13</sup> Od kada je Srbija zauzela Kosovo 1912.

<sup>12</sup> Više o tome u : *U tamnici nacionalizma – KPJ i nacionalno pitanje* <https://zajednicanenacija.blackblogs.org/2023/12/15/u-tamnici-nacionalizma-kpj-i-nacionalno-pitanje/>

<sup>13</sup> Jedna od čestih strategija legitimisanja novonastajućih ili uzdrmanih nacija je formiranje i održavanje istorijskih i mitologizovanih narativa o “zlatnom dobu” naroda ili nacije. Po pravilu, ovi narativi sadrže predstavu blagostanja koje je prekinuto zbog nekakve istorijske nepravde, pri čemu je ključna implikacija da se ta nepravda može sada razrešiti kroz nacionalističku borbu za povratak izgubljenog dostojanstva naroda/nacije. Njihov cilj je uspostavljanje dugog istorijskog kontinuiteta i jedinstva naroda/nacije, kao i “autentičnosti” takvog tela, a uvek u cilju nacionalističke političke instrumentalizacije. U tom ključu, kosovski zavet je samo jedan ovakav narativ koji u sada poznatoj formi nastaje u 19. veku

jarhalni kapitalizam izražen u formi nacije, dolazi u opasnost. Zato se od nas zahteva da strogo nadziremo i potiskujemo vlastite kvir tendencije, da internalizujemo sram i da mrzimo ljude koji svojim samoodređenjem dovode u pitanje nametnutu hijerarhiju.

Borba protiv patrijarhata, homofobije i transfobije ne tiče se samo manjinskih grupa ili „ljudskih prava“, već udara u samu srž patrijarhalnog kapitalističkog sistema nacije i stoga se tiče svih nas. Mogućnost svačijeg samoodređenja i stvaranja autentične zajednice slobodnih ljudi usko je vezana uz ovu borbu.

### **Antinacionalizam vs. anti-imperijalizam:**

#### **Zašto se protiv imperijalizma ne možemo boriti anti-imperijalizmom ?**

Naš antinacionalizam suprotstavljamo ideologiji anti-imperijalizma koja tvrdi da protiv imperijalizma treba iskoristiti nacionalističke pokrete, kao i to da između nacionalizma i imperijalizma postoji neka suštinska razlika i protivrečnost.

“Levičarski ili revolucionarni nacionalisti insistiraju da njihov nacionalizam nema ništa zajedničko sa nacionalizmom fašista i nacista. Po njima, to je nacionalizam potlačenih ljudi, koji teže ličnom i kulturnom oslobođenju.

U skladu s vladajućom predrasudom (vrlo zgodnom za manipulaciju), imperijalizam je relativno skora pojava, a njegova glavna ambicija je kolonizacija celog sveta. To je „poslednji stadijum kapitalizma“. Ova dijagnoza podrazumeva specifičan lek: nacionalizam. Ratovi za nacionalno oslobođenje srušiće imperijalističko carstvo.

Ova dijagnoza možda služi svrsi, ali ne objašnjava bilo koji događaj ili situaciju. Mnogo bliže istini dolazimo kada ovaj koncept postavimo naglavačke i kada kažemo da je imperijalizam bio prvi stadijum kapitalizma, da je svet vremenom bio kolonizovan od strane nacionalnih država, a da je nacionalizam vladajući, aktuelni i nadamo se poslednji stadijum kapitalizma. Dokazi za ovu tvrdnju nisu otkriveni juče; oni su odavno poznati, baš kao i predrasude koje služe tome da ih ospore.”<sup>7</sup>

Ako stvari ovako sagledamo, onda nam postaje jasno da su:

<sup>7</sup> Fredi Perlman, *Stalna privlačnost nacionalizma*, <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/fredy-perlman-stalna-privlacnost-nacionalizma>

“Nacionalizam i imperijalizam (...) suprotni pojmovi samo na planu definicija. U praksi, nacionalizam je samo jedna od metodologija kojom se uspostavlja vladavina kapitala.”<sup>8</sup>

Stoga, umesto da imperijalizmu suprotstavljamo nacionalizam:

“ (...) Mi bi verovatno trebalo da postavljamo druga pitanja: Kako će borbe onih koji žive u surovosti otimačine na kapitalističkoj periferiji izbeći da se ograniče na nacionalizam i predlaganje alternativnih načina za kapitalističku pljačku? Kako se oni od nas koji žive u razvijenim oblastima mogu organizovati bez ignorisanja planetarne nejednakosti, i bez pribegavanja orijentalizmu? Kako povezujemo borbe isključenih, i onih kojima preči isključenje, sa borbama u globalnim kapitalističkim centrima? Kako da uspešno na internacionalistički način odgovorimo na pojavljivanje krajnje desnice, navodno usmerene protiv posledica globalizacije? Kako da zaustavimo kapitalističku ratnu mašineriju? Odgovori na ova pitanja zavise od kolektivne inteligencije, i sposobnosti pokreta da bude aktivan na više nivoa. Ovde ćemo samo izneti nekoliko tačaka.

Mnogi dobronamerno pitaju: „Ali zar stanovništvo kapitalističke periferije ne bi trebalo da se samoorganizuje kako bi pružilo otpor eksploataciji?” Ipak, istorija pokazuje da su, svaki put kada se stanovništvo organizovalo u vertikalni, piramidalni sistem moći „kako bi pružilo otpor moćnim zemljama“, rukovodioci tog sistema pokušali da ga integrišu u širi piramidalni sistem.

Drugim rečima, oni se neće okrenuti protiv jačih kapitalističkih sila, a kamoli protiv hijerarhijskih sistema generalno. Pritom, savremenim internacionalizovanim kapitalizmom, pored vertikalnih struktura na kojima je zasnovan (različite nacionalne države, njihove armije i policijske snage), vlada gušća transnacionalna mreža banaka, ali i medijski sistem koji oblikuje imaginarnu dimenziju čovečanstva, i određuje naše apstraktno i simboličko mišljenje. Ako želimo da oslabimo vertikalne strukture moći i proširimo pukotine u mreži globalne ekonomije, prvo moramo pokušati da promenimo sam simbolički poredak. To se ne može učiniti reprodukcijom interpretacija koje su podbacile po svim pitanjima.”<sup>9</sup>

Ovaj simbolički poredak je u Srbiji i dalje bitno određen nacionalističkom ideologijom formulisanom na anti-imperijalistički način. Ovde se,

<sup>8</sup> Isto.

<sup>9</sup> Clandestina, *Protiv imperijalizma se ne možemo boriti anti-imperijalizmom*, <https://zajednicanenacija.blackblogs.org/2023/12/15/protiv-imperijalizma-se-ne-moze-boriti-anti-imperijalizmom/>

na primer, i od strane levičara i od strane desničara konstatno reaktualizuje primer mladobosanske anti-imperijalističke borbe. Pripadnici Mlade Bosne borili su se hrabro protiv feudalnog i kolonijalnog izrabljivačkog sistema Austro-Ugarske, ali kako su svoj pokret definisali kao nacionalistički, cilj im nije bio uništenje izrabljivanja kao takvog, već to da jugoslovenska nacija, čije su nastajanje priželjkivali, u svom razvoju dostigne nivo najrazvijenijih izrabljivača. Stoga nisu videli nikakvu kontradikciju u tome što su istovremeno sa učestvovanjem u borbi protiv jednog imperijalizma direktno podržavali krvave osvajачke težnje srpske buržoazije, pogotovo one usmerene protiv Albanaca. Jedan od sarajevskih atentatora, Vaso Čubrilović, direktno je i vrlo eksplicitno formulisao plan etničkog čišćenja Albanaca iz Jugoslavije. Kao stručnjak za oblast etničkog čišćenja svoje usluge je nudio kako režimu kralja Aleksandra, tako i titoističkom, i oba režima su te usluge prihvatili.<sup>10</sup>

Kako bismo borbu protiv tlačenja i izrabljivanja formulisali na delotvoran način, prvo moramo odbaciti okvire, simbole i uzore koje nam nameće nacionalistička ideologija – koju nekad ni prepoznamo jasno kao takvu.

### **Zašto fokus na srpski nacionalizam?**

Za sve nas koji dolazimo sa prostora nekadašnje Jugoslavije antinacionalizam ima specifičan značaj.

Tokom 90ih godina prošlog veka posebno nasilna i fašistoidna forma nacionalizma iskorišćena je kao ideološka podloga u procesu prvobitne akumulacije kapitala<sup>11</sup> koja se tada odvijala u formi brutalnog građanskog rata.

<sup>10</sup> Više o tome u *Jungslawen i nihilistički nacionalizam 1907 – 1914* <https://zajednicanenacija.blackblogs.org/2023/12/15/jungslawen-i-nihilisticki-nacionalizam-1907-1914/>

<sup>11</sup> „Prvobitna akumulacija je pojam koji Marks koristi u prvom tomu Kapitala, da bi opisao istorijski proces na kojem je počivao razvoj kapitalističkih odnosa. To je koristan pojam, zato što nudi zajednički imenitelj na osnovu kojeg se mogu konceptualizovati promene koje je pojava kapitalizma izazvala u ekonomskim i društvenim odnosima. Ali, njegov značaj, iznad svega, leži u činjenici da je „prvobitnu akumulaciju“ Marks video kao temeljni proces, otkrivši tako strukturalne uslove za postojanje kapitalističkih odnosa. To nam omogućava da prošlost čitamo kao nešto što opstaje u sadašnjosti i ta namjera je od ključnog značaja za upotrebu tog pojma u ovoj knjizi. (...) Povratak najnasilnijih aspekata prvobitne akumulacije pratio je svaku fazu kapitalističke globalizacije, uključujući i sadašnju, pokazujući da su stalno proterivanje seljaka s njihove zemlje, rat i pljačka, kao i degradacija žena, neophodni uslovi za postojanje kapitalizma u svim vremenima.“ – Silvija Federiči, *Kaliban i veštica*, uvod. <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/silvia-federici-kaliban-i-vestica>